

SALGIN YÖNETİLMİYOR
Daha Da Kötüsü Yönetilebilme Olasılığı Da Yok Edildi
Prof. Dr. Recep Akdur

	BUGÜN	BU HAFTA	TOPLAM
TÜRKİYE COVID-19 HASTA TABLOSU 23 NİSAN 2021	TEST SAYISI 302.091	HASTALARA ZARAR ORANI %2,9	TEST SAYISI 45.342.795
	VAKA SAYISI 49.438	VAKA ÖLÜMLÜK ORANI %56,3	VAKA SAYISI 4.550.820
	HASTA SAYISI 3.089	ERİŞKİN YÜZDEĞER ÖLÜMLÜK ORANI %69,1	VEFAT SAYISI 37.672
	VEFAT SAYISI 343	VENTİLATÖR ÖLÜMLÜK ORANI %35,7	AĞIR HASTA SAYISI 3.475
	İYİLEŞEN SAYISI 60.176	ORTALAMA TEMASLI TEŞHİT SÜRESİ 9 SAAT	İYİLEŞEN SAYISI 3.970.111
		PERMANEN ORANI %99,9	

Tüm toplumsal olayları bu arada da salgınları yönetmek/yönetebilmek için, bilimim ürettiği bilgi birikimi ile salgına ilişkin sayılar ve bu sayıların bilimsel yöntemlerle yapılan yorumları kullanılır. Kuşkusuz çağdaş teknoloji sahipliği/ kullanılması da salgınlara karşı başarılı olabilmesinin diğer bir koşuludur. Sezgiye ya da düşünce ve inançlara dayalı bir yönetimin başarılı olma şansı yok denecek kadar küçüktür. Bu şansın ise tutma olasılığı fallardaki kadar kumarlardaki kadardır. İnançsal bir söylemle böyle bir yönetimin işi Allaha kalmıştır.

Bu bilgiler Covid 19 salgını için de geçerlidir. Bu son salgının diğerlerinden tek farkı salgında rol oynayan Sars Cov 2 Virüsü 'nün yeni olması ve hakkında yeterince bilgi birikiminin olmamasıdır. Buna karşılık günümüzde ulaşılmış olan bilgi birikimi ve teknolojik düzey bu eksikliği dengeleyecek düzeydedir. Bundan ötürü virüsün genetik yapısı çok kısa bir sürede tanımlanarak bilimsel çevrelerle paylaşılabilmiştir. Aynı şekilde test için gerekli olan materyal üretilmiş ve mutasyonların takibi anında yapılabilmektedir. Biyoteknolojinin ulaştığı düzey, daha öncekilerle kıyaslanamayacak hız ve sürede aşı üretilebilmiştir.

Hastalıkların sayıları, biyoistatistik ve epidemiyoloji bilgi ve teknolojileri ile yorumlanır/ değerlendirilir. Bu disiplinlerde yetkinleşmiş olan bilim insanları, hastalığın geçmişteki veya güncel nicel ve nitel büyüklüklerini/ özelliklerini özgün hesaplama yöntemleri kullanarak o hastalığı tanımlar, tanımlamadan da öte teşhis koyarlar. Bundan daha da önemlisi epidemiyolojinin bir alt dalı olan matematiksel epidemiyoloji söz konusu hastalığın/ hastalıkların gelecekte sergileyecekleri davranış ve büyüklükleri konusunda da öngörülerde bulunurlar. Böylece geleceği kestirmek suretiyle önlemler alınarak (proaktif davranılarak) hastalığın toplumda ölüm ve engellilik anlamında büyük hasarlar vermesi önlenir.

Salgınlarda/hastalıklarda gelecek kestirimleri; yol (path) analizi, seyir(trend) analizi ve matematik/ istatistik modelleme yöntemleri ile yapılır. Bu çalışmaların yapılabilmesi için ise dört koşul vardır; 1-hastalığın olgunun-kayıtlarının tutulması/ verilerinin toplanması, 2-bu verilerin doğal ve doğru olması, 3-bu verileri değerlendirecek yetide yetişmiş

insan bulunması ve 4- bu koşulların bir araya gelmesini sağlayarak elde edilen bilgileri kullanan bir yönetimin/iktidarın bulunması.

Özet bir anlatımla, geleceği kestirme çalışmalarından kasıt, çeşitli modelleme yöntemleri kullanılarak salgın aynen bugünkü koşullarda devam ederse, aylar-yıllar sonraki durumu/büyüklüğü/ ölçüleri ne olur sorularının yanıtlarını aramaktır. Böylece bulunan sonuçlara göre; gelecek günlerde salgını göğüsleyebilmek için hazırlıklar yapılır (yatak personel, yatak solunum destek araçları, maske vb). Bundan da öte hastalığı önlemek için (ilaç, aşı, karantina, tam kapanma) çalışmalar yürütülür.

Eğer veriler yönlendirilir ise (doğal seyir ve sayılar yerine manipüle edilerek sahte veriler yaratılıp gerçekler gizlenirse) bu verilerle seyir analizi ya da modelleme çalışmaları yapılamaz. Yapılırsa da bir işe yaramaz. Elde edilen sonuçlar sahte verilere dayalı ve gerçeklikle ilgisi olmayan sonuçlardır. Dolayısı ile de olayı yönetmekte hiçbir işe yaramaz. Daha da kötüsü kamuoyunu kandırdığı gibi yönetimi de yanıltır.

Gizlenen 1190050 olgu (hasta ve vaka) sözcüklerinin arkasına saklanarak 9 Aralıktan-10 Aralığa geçişte Turkuaz Tablo'ya "sayı olarak" eklenebilir. Ancak bunun salgının doğal dağılım ve seyri ile bir ilgisi olmaz. İşin kötüsü bu durumun bir geri dönüşü ya da yeni baştan alınması da yoktur. Çünkü bu olgular salgının doğal seyrine bağlı bir biçimde, günlük ve gereği gibi yeniden de kayıtlanamaz. Artık gizlenen binlerce ölümün mezarları açılrsa bile bir işe yaramaz. Olay batı dillerindeki unmanageable (yönetilemez) hale gelmiş demektir. Artık iş isten geçmiş sahne sezgi ve fallara kalmıştır.

TÜRKİYE COVID-19 HASTA TABLOSU	BUGÜN		BU HAFTA		TOPLAM	
	TEST SAYISI	HASTALARA İZLENME ORANI	TEST SAYISI	%	TEST SAYISI	%
09 ARALIK 2020	204.411		31.712	%3,1	20.294.377	
	31.712		6.213	%55,1	558.517	
	6.213		217	%72,1	15.531	
	217		10 saat	%41,7	5.901	
	5.846			%99,9	447.361	

TÜRKİYE COVID-19 HASTA TABLOSU	BUGÜN		BU HAFTA		TOPLAM	
	TEST SAYISI	HASTALARA İZLENME ORANI	TEST SAYISI	%	TEST SAYISI	%
10 ARALIK 2020	206.202		30.424	%3,1	20.500.579	
	30.424		5.918	%55,1	1.748.567	
	5.918		220	%72,1	15.751	
	220			%41,7	5.943	
	5.232			%99,9	452.593	

Salgın yönetiminde içinde bulunduğumuz durumun özeti bu. Ortalıkta gerçeklerin analizine/bilime dayanmayan, yalnızca sezgilerle söylenen yorumlar dolaşüyor. Her kafadan bir ses çıkıyor. Bu kafaların eğitim düzeyi ya da hiyerarşideki mevki ne olursa olsun, yaptıkları yorumların gerçeklik ya da bilimsellik anlamındaki değer ve geçerliliklerinin birbirinden hiçbir farkı yok. Bunların hepsi, en kibar ifadesi ile, bilimsel jargonla süslenmiş fallardan başka bir şey değil.